

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI NAUKOWEJ „POLSKIE DZIEDZICTWO KULTUROWE W SZWECJI. HISTORIA I ZABYTKI”

KATARZYNA WAGNER

18 i 19 czerwca 2018 r. w Sali Kolumnowej Wydziału Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego odbyła się konferencja naukowa poświęcona polonom w Szwecji. Organizatorami wydarzenia byli: Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego, Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą – Polonika i Fundacja Wydziału Historycznego UW „VARIA”. Patronat medialny wydarzenia objęły: czasopismo „Mówią wieki”, portal dzieje.pl oraz radio Kampus.

Inauguracja konferencji. Wstęp Katarzyny Wagner, Fot. Krzysztof Mordyński / Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego

Konferencję otworzyli prof. Jolanta Choińska-Mika (prodziekan Uniwersytetu Warszawskiego ds. studentów i jakości kształcenia), Dorota Janiszewska-Jakubiak (dyrektor Narodowego Instytutu Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą – Polonika) oraz dr hab. Aleksander Wolicki (zastępca dyrektora Instytutu Historycznego UW ds. ogólnych). Pierwszego dnia zostały podjęte tematy poloników przechowywanych w szwedzkich muzeach i bibliotekach (tytułowe „rzeczy”), drugiego zaś prelegenci skupili się na zagadnieniach typowo historycznych, koncentrujących się na relacjach polsko-szwedzkich w XVI-XVIII w., jak również na bazie źródłowej („historie”). Dzięki takiemu podziałowi udało się uzupełnić wątki historyczno-sztuczne o tło historyczne. Wartością dodaną projektu jest

współpraca specjalistów z Polski ze szwedzkimi muzealnikami, efektem której będą uzupełnienia wiedzy o przedmiotach w szwedzkich inwentarzach zbiorów.

Pierwsze prelegentki, dr Alicja Szulc i mgr Renata Wilgosiewicz-Skutecka z Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu, zaprezentowały zidentyfikowane fragmenty księgozbiorów zrabowanych w czasie „potopu” szwedzkiego z poznańskich bibliotek – kolegium jezuitów oraz bibliotek klasztornych bernardynów i dominikanów – a przechowywanych aktualnie w Bibliotece Uniwersyteckiej w Uppsali. Dr Tim Schröder w swoim dwuczęściowym wystąpieniu opowiedział o praktyce rabowania książek przez wojska szwedzkie w czasie wojen z Rzeczpospolitą Obojga Narodów, jak również zaprezentował przykładowe zrabowane z Polski książki pojawiające się na skandynawskim rynku antykwarycznym. Ostatni referat w tej części zaprezentowała Emilia Ström z Muzeum Narodowego w Sztokholmie. Punktem wyjścia dla prelegentki były łupy wojenne znajdujące się w kolekcji Muzeum Narodowego. Dawne Muzeum Królewskie zostało w 1866 r. przekształcone w Muzeum Narodowe, a zbiory portretów m.in. z Zamku Gripsholm stały się częścią jego kolekcji. Poskutkowało to utworzeniem Szwedzkiego (Narodowego) Archiwum Portretów, liczącego obecnie 5000 obrazów, spośród których przedstawienia polskiej proveniencji nie należą do rzadkości.

Kolejny panel konferencji otworzył mgr Tomasz Zuzek z Biblioteki Kórnickiej PAN, który zaprezentował m.in. *Tabula prima fundatorum et secunda benefactorum*. To interesujące, anonimowe dziełko opisujące fundatorów i darczyńców klasztoru cysterskiego z Oliwy jest obecnie przechowywane w zbiorach szwedzkich bibliotek (najstarsze rękopisy są przechowywane w Linköping i Sztokholmie). Kolejny prelegent, dr Paweł Wespiański z Muzeum Warszawy, zaprezentował wybrane plany Warszawy przechowywane w zbiorach Krigsarkivet w Sztokholmie. Autor skupił się na trzech nieznanym dotychczas planach miasta z 1794 r. (*Plan öfver Belägringen utaf Warschau öpnad af förente Preussiske och Ryske Armeernes den 27 Jul 1794...*, *Charte öfver de förente Preussiske och Ryske Armeernes Position och Fältverk under belägringen af Warschau år 1794...* oraz *Carte des Environs de Varsovie...*), które przeanalizował pod kątem sposobów kartograficznej prezentacji poszczególnych elementów ich treści.

Dr hab. Hubert Kowalski z Uniwersytetu Warszawskiego – w kolejnym panelu – podsumował dotychczasowe wyniki badań dna Wisły, w rezultacie których w latach 2009-2015 wydobyto ponad 20 ton marmurowych dekoracji rzeźbiarskich, zrabowanych przez szwedzkie wojska w połowie XVII wieku. Kolejny zaś referent, mgr Rafał Mroczek z Zamku Królewskiego w Warszawie, opowiedział

Przemówienie prof. Jolanty Choińskiej-Miki, prorektor Uniwersytetu Warszawskiego ds. studentów i jakości kształcenia, Fot. Krzysztof Mordyński / Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego

o archeologicznych poszukiwaniach szczątków szwedzkich żołnierzy, pochowanych w czasie Wielkiej Wojny Północnej tuż obok królewskiej rezydencji.

Ostatni panel pierwszego dnia otworzyła Sofia Nestor ze Zbrojowni Królewskiej w Sztokholmie. Kustosza szwedzkich zbiorów skupiła się na dziełach sztuki, jako łupach wojennych, pochodzących z Polski, a stanowiących ważny element przekazu ideologicznego dynastii panującej. Omówiła te zagadnienia na przykładzie kolekcji poloników ze zbiorów sztokholmskiej Zbrojowni. Mgr Jarosław Godlewski z Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie zaprezentował wybrane polskie chorągwie z XVII i XVIII w. przechowywane w Muzeum Wojska w Sztokholmie (Armémuseum). Dr Katarzyna Wagner z Uniwersytetu Warszawskiego podjęła temat, który praktycznie pozostaje niezbadany, tj. przechowywane w Szwecji przedmioty zrabowane w czasie Wielkiej Wojny Północnej. Z kolei dr Jacek Żukowski z Zamku Królewskiego w Warszawie opowiedział o tzw. wazianach artystycznych w szwedzkich zbiorach.

Drugi dzień obrad rozpoczęto od nakreślenia – w referacie prof. Mirosława Nagielskiego z Uniwersytetu Warszawskiego – relacji polsko-szwedzkich w XVII wieku. Prelegent potraktował wątek typowo historyczny jako punkt wyjścia do rozważań na temat grabieży wojennych. Dr Anna Kalinowska z Zamku Królewskiego pokazała, w jaki sposób XVII-wieczne stosunki polsko-szwedzkie były postrzegane przez Brytyjczyków. Wreszcie dr Katarzyna Wagner i dr hab. Hubert Kowalski zaprezentowali źródła do dziejów szwedzkich rabunków w Rzeczpospolitej. Nacisk położono na fragmenty dekoracji rzeźbiarskich wyłowionych z Wisły, jak również na źródła narracyjne. Dodatkowo materiał został uzupełniony o spisy przedmiotów wywożonych z Warszawy w czasie konfliktów zbrojnych.

W kolejnej części dr Kateřina Pražáková z Uniwersytetu w Czeskich Budziejowicach zaprezentowała najnowsze odkrycia poświęcone „potopowi” szwedzkiemu w czeskich archiwach. Dr Andrzej Gliwa z Instytutu Historii PAN skupił się na analizie zniszczeń w czasie II wojny północnej w ziemi przemyskiej, a dr Krzysztof Kossarzecki z Biblioteki Narodowej podsumował zniszczenia wojenne dokonane przez wojska szwedzkie na ziemiach koronnych.

Ostatni panel konferencji zamknęły trzy referaty. Dr hab. Wojciech Krawczuk z Uniwersytetu Jagiellońskiego skupił się na okresie panowania Zygmunta III Wazy oraz jego szwedzkich i fińskich stronnikach. Mgr Zbigniew Chmiel z Uniwersytetu Warszawskiego skonfrontował

Przemówienie otwierające konferencję Doroty Janiszewskiej-Jakubiak, Dyrektora Narodowego Instytutu Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą – Polonika, Fot. Krzysztof Mordyński / Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego

obraz Szwedów i wojsk szwedzkich w polskich pamiętnikach z okresu II wojny północnej. Natomiast

Przemówienie inauguracyjne konferencję dr hab. Aleksandra Wolickiego, zastępcy dyrektora Instytutu Historycznego UW ds. ogólnych, Fot. Krzysztof Mordyński / Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego

mgr Tomasz Szajewski z Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie przypomniał okres służby Jana Sobieskiego u Karola X Gustawa; temat ten nieustająco budzi wiele kontrowersji zarówno w związku z niewystarczająco przebadaną bazą źródłową, jak i licznymi narosłymi mitami.

Dwudniowa konferencja naukowa stanowiła inaugurację projektu dokumentacyjno-badawczego poświęconego polnikom w Szwecji. Celem projektu – kierowanego przez dr Katarzynę Wagner z Wydziału Historycznego UW – jest skatalogowanie przedmiotów (darów, zakupów, trofeów czy łupów wojennych), które powstały w Rzeczypospolitej Obojga Narodów lub Rzeczypospolitej dotyczą, a są przechowywane w Szwecji. Dwudniowe wydarzenie umożliwiło podsumowanie dotychczasowego stanu wiedzy na temat polników w Szwecji, jak również stanowiło okazję do spotkania

tworzącego się międzynarodowego, interdyscyplinarnego zespołu badawczego.

Powołanie zespołu i sama organizacja wydarzenia były możliwe dzięki współpracy Uniwersytetu Warszawskiego i Narodowego Instytutu Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą – Polonika. Jestem przekonana, że wkład merytoryczny naukowców związanych z Uniwersytetem oraz wsparcie finansowe Instytutu Polonika będą skutkowały owocną współpracą. Tym bardziej, że Instytut planuje stworzenie bazy polników obejmującej wszystkie zagraniczne zbiory polskiej proweniencji. Częścią tej bazy staną się także przedmioty znajdujące się w Szwecji. Dzięki stworzeniu ogólnodostępnej bazy badacze i pasjonaci historii będą mogli wertować jej zawartość i tworzyć w oparciu o część dokumentacyjną kolejne projekty badawcze.

KATARZYNA WAGNER

Historyk, pracownik Wydziału Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego i Muzeum Warszawy. Stypendystka Uniwersytetu Wiedeńskiego i The Robert Anderson Trust w Londynie. Redaktor naczelna rocznika "Almanach Warszawy". Swoje zainteresowania badawcze koncentruje wokół historii miast (zarówno społecznej, jak i architektury), szwedzkich łupów wojennych zagarniętych z terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów oraz stosunków polsko-szwedzkich. Autorka artykułów naukowych i popularnonaukowych oraz publikacji pt. „Plan Warszawy Georges’a Louisa Le Rouge’a z 1768 roku” (wspólnie z dr. Pawłem E. Wespiańskim). Przygotowała dysertację doktorską na temat nierówności majątkowych w dużych miastach Rzeczypospolitej XVII w.